

Ir jauni, ir vyresni – karžygių takais

Praėjusį sekmadienį Anykščių Dariaus ir Girėno kuopos šauliai bei jų bičiuliai, keliavedžio, muziejininko Raimondo Guobio vadovaujami, dešimčių tūkstančių pagarbos žingsnių žygiu iš Kiaušagalio kaimo į Troškūnus prisiminė lygiai prieš 95 metus, 1920-ųjų lapkričio 22-ąją, kautynėse su lenkų kavaleristais žuvusius Troškūnų šaulius. Didžiajame paminėjime, memoriale po Vilniaus ažuolu dalyvavo nemenkas būrys piliečių ir visuomet jaunesniųjų pajudėjimus vardan Tėvynės remiantys Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos Anykščių filialo nariai.

Diena prasidėjo atminimo valandėle Latavos slėnyje, netoli Mindaugo karūnos piliakalnio, istoriniame Kiaušagalio kaime, iš kurio tą įsimintiną rytmetį trys savanoriai šauliai išėjo į Troškūnus, į kovą su krašte siautėjusiais lenkais. Šiandienos žygyje dalyvavo beveik 50 jaunuolių ir jų vadų, kurie, Latavėnų aukštumomis vingiuojančiais keliais įveikę daugiau nei dešimt kilometrų, stabtelėję vyskupo Pauliaus Baltakio tėviškėje, Lydžių kapinaitėse, muziko Mykolo Karkos sodybvietėje, pasiekė Troškūnus. Pagerbė partizanus kapinių panteone dviem voromis – Vytauto Didžiojo ir Vilniaus gatvėmis įžengė į miesto aikštę. Pagarbos akimirksniu sustota prie parapijos kryžiaus, paminklo Algimanto apygardos partizanams ir didysis paminėjimas prie senosios Bernardinų mokyklos, memorialinės lentos, po Vilniaus ažuolu.

Renginį vedęs R. Guobis pasakojo apie tolimus 1918-uosius, kovas už

Troškūnų šaulių žūties 95-ųjų metinių paminėjimo dalyviai

nepriklausomybę, Suvalkų sutartį ir klastingai ją sulaužiusius bei Vilniaus kraštą užgrobčius lenkus. Kavalerijos junginius, įsiveržusius į krašto gilumą, ir jų šimtinėms kelią pastojusių Troškūnų šaulių būrelį. Pagerbėme nelygioje kovoje žuvusius Antaną Miškeliūną, Antaną Žarskų ir Joną Budrevičių iš Kiaušagalio, Petrą Liktorą iš Gudelių bei Petrą Tunkevičių iš Stukonių.

Tarp tautinių organizacijų vėliavų ir mielos Trispalvės auksiniu taurumu švytėjo juodu, kovingu šernu paženklinta Troškūnų vėliava. Žodį tarė Lie-

tuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos Anykščių filialo pirmininkė Prima Petrylienė, Seimo narys Sergejus Jovaiša, vietinės Kazio Inčiūros gimnazijos mokytoja Meilė Giraitienė. Ir vėl, kaip geriausiaisiais laikais, tautines patriotines dainavo troškūniečių ansamblis „Malmaža“. Teisingai, palaimingai skambėjo „Tu neverk, motušėle“, „Ko gi nusižvengei...“, „Lietuva brangi“. Skirstėmės su priesaku žygiais ir kitokiomis prasmingomis įdomybėmis Troškūnų karžygius pagerbti kasmet.

Martynas DULKĖ

Žygis Žaliojoje girioje

Žalioji giria yra netoli Panevėžio, tai gražus gamtos kampelis. Giria mena skausmingus pokario įvykius.

Žygeivių klubas „Xkilometras“ Žaliąją girią pasirinko šių metų rudeniui žygiui. Per 500 žmonių dalyvavo pėsčiųjų žygyje „Aukštaitijos laisvės kovų keliais“, skirtame Lietuvos laisvės kovų sąjūdžio Žaliosios rinktinės partizanų 1944–1951 metų kovoms paminėti. Žygio atidarymas vyko lapkričio 14 dieną Pajstryje. Visus susirinkusius pasveikino Panevėžio rajono meras Povilas Žagunis, Panevėžio miesto meras Rytis Mykolas Račkauskas, Lietuvos karinių oro pajėgų kapejonas, mjr. dr. Virginijus Veilentas ir žygio organizatorius, klubo prezidentas ats. mjr. Valdas Jasonas.

Registracijos metu buvo išduota kontrolinė žygio kortelė su žygio schema bei istorine informacija. Du skirtingi maršrutai – 24 ir 44 kilometrų – buvo su daugybe lankytinų vietų.

Žygeiviai, nešini vėliavomis, išėjo iš Pajstrio. Už „Via Baltikos“ visus pasitiko 2007 metais statytas aukštas me-

talinis kryžius, toliau kelias driekėsi šalia Stanionių kaimo kapelių. Už gražiosios Kareiviškių pušies maršrutai išsiskyrė. Einantieji 44 kilometrus pasuko į dešinę ir per Kriaučiūnus, Apydėmę nuėjo į Istricą. Ten prie praėjusių metų lapkritį pastatyto paminklo partizanams-desantininkams laukė istorikas Bronislovas Mažylis. Toliau kelias vedė pamiške link Paliūniškio, Vilkapjūvių, Margių, Balčiūniškio, Puodžiūnų.

Einantieji 24 kilometrus pro Jutiškį ejo Mitabynės link. Ten netoli senosios Mitabynės pušies buvo pirmasis postas, kuriame buvo privalu užsiregistruoti. Pačioje Savickų sodyboje, prie paminklų žuvusiems partizanams ir vietiniams gyventojams, laukė to žygio istorijos specialistė, šių eilučių autorė Ona Striškienė. Ji papasakojo apie 1945 metų vasario 2 dieną vykusius tragiškus įvykius, žuvusius, dingusius žmones bei apie netoliese tebestūsančią senąją Mitabynės pušį. Ona Striškienė keliavusiems padovanojo pačios ir Pajstrio bibliotekos bibliotekininkės

Jūratės Blaževičienės šiai progai pagamintą lankstinuką „Partizanų kovas menančios vietos Pajstrio krašte“. Žygyje dalyvavo jaunieji skautai iš Pajstrio Juozo Zikaro gimnazijos su vadove Gedma Nakvosiene.

Iš Savickų sodybvietės žygeivius kelias vedė pro 2010 metais Mitabynės kaimo gyventojų pastatytą akmenį su kryžiumi. Už kito atminimo ženklą – 1933 metais statyto Mitabynės kaimo pavasarininkų kryžiaus prasidėjo Margių kaimas. Žygio dalyviai sustojo prie Mitkų kaime stovinčių atminties paminklų 1945 metų kovo 5 dieną žuvusiems penkiems partizanams. Praeita pro vietą, vadinamą Eglynėliu, kur pokario metais žuvo žmonės, dabar eglė apsupty stovi didžiulis lauko riedulys.

Puodžiūnuose laukė kaimo bendruomenės pirmininkė Zina Vareikienė su pagalbininkais, jie sukūrė laužą, išvirė sriubos, paruošė sumuštinį. Užkandę žygeiviai vėl išsiruošė keliauti finišo link, į Pajstrį, kur užbaigusiu žygiu laukė diplomai.

Ona STRIŠKIENĖ

Stiprybė

Gruodis. Lyg įsibėgėjusios trumpėjančios dienos, primindamos, kad artėja žiema, bet ir paguosdamos artėjančia taikoskyra prie grįžtančios saulės, pasiilgtos šviesesnės dienos. Sustoję darbai soduose, daugiau laiko galime skirti knygai ir „Tremtiniui“. Smagu, kad šiaurys neišpūtė mūsų žmonių veiklos, renginių gausos ir noro juose dalyvauti. Tai mūsų bendražygiai, su kuriais dundėjome gyvuliniais vagonais į Sibiro tolius, troškome Stolypino narvuose vežami į lagerius. Skaitome pavardes išėjusiųjų negrįžti, su gailėsčiu tardami „Amžiną atilsį“, linkėdami lengvos gimtosios žemės.

Negalim jų neminėti. Skaudu? Bet net skausmas nutyla laiko gniaužtuose, jei niekas neprimena praeities, nebematome skausmo bendražygių skausme. Mes turime ką, už ką ir kam jį priminti. Ypač šiandien, kai sovietų palikuonys keršija žmogui, išvedusiam Lietuvą iš priespaudos. Džiaugiasi galėdami įkasti, rodydami neapykantą prof. Vytautui Landsbergiui, naudodamiesi valdžios galia, žinodami, kad apilūžusiais keršto dantimis kąsdami vienam, įkanda visiems už Lietuvos laisvę kovojusiems. Net stebėtina, kaip ramiai šį akibrokštą priėmė Lietuvos visuomenė. Negi dvidešimt penkeri nepriklausomybės metai užmigdė mūsų tautiečių atmintį, o naujoji karta nesimoko istorijos? Negi mano tauta pasiilgo tremties ir Laptevų jūros ledo?

Pripažinkime, kuo tolyn į praeitį nu-eina mūsų kartos vargai, tuo jie minkėja, grimzta užmarštin, lyg Sibiro speigai būtų šiltesni, lyg nebūtų aidėję partizanų kovų šūviai, nežėravo tėvų namų gaisravietės. Deja, buvo, ir skausmo upeliai nedžiūvo. Visi turime motinas, negalima pamiršti jų netekties skausmo, kaip ir per greit atminties knygą užverčiančių vaikų. Užmarštis žeidžia ir motinas, ir visus nepamiršusius tų dienų, kurių aidas atsiliepia visų kentėjusiųjų širdyse.

Renginiai iš „Tremtinio“ puslapių praskaidrina mūsų kasdienybę, primindami saulėtą dieną, nušviečiančias gyvenimo darganas. Pasidžiaukiame, kad valdžiai dar neateina noras uždrausti mūsų susitikimų ir džiugesio šventės Ariogaloje. Iš visų Lietuvos kampelių suvažiuojam su viltimi, kad dar susitiksim, rasime savus, su kuriais dalijomės duonos kąsniu. Su ilgesiu leidžiamės į slėnį, lyg į bičiulių glėbį, kad pasisėmę širdies šilumos neišbarstyume jos kasdienybės varguose, pakiltume su naujomis jėgomis iš Dubysos slėnio į savų upių ir upelių prieglobstį.

Dar per anksti minėti Ariogalą, dar daug dienų, daug vandens nutekės Dubysos vaga.

(keliamą į 8 psl.)

Apie žmogaus orumą

Prieš du tūkstančius metų krikščionybės paskelbta žinia, kad kiekvienas esame neįkainojamai brangus, nes nešiojames savyje Dievo paveikslą, ir mūsų vertė nepriklauso nuo socialinio statuso, turto, lyties, priklausomybės kuriai nors tautai, net nuo mūsų tikėjimo ar elgesio, bet yra dovana, buvo viena svarbiausių mąstymo revoliucijų žmonijos istorijoje. Jos radikalumui net iš tolo negali prilygti Prancūzijos revoliucija, įtikinėjusi, kad tai ji „išrado“ brolybės šūkį.

Per du tūkstančius metų žmonija labai daug ką sužinojo apie pasaulį, apie žmogaus kūno sandarą, bet panašu, jog pamiršo vieną „smulkmeną“ – kas yra žmogus.

Benediktinų vienuolis teologas Džonatanas Diuringas atkreipia dėmesį, kad žodis „asmuo“ yra kilęs iš lotynų kalbos žodžio „*personare*“, reiškiančio „suskambėti, būti išgirstam“. Tokia etimologija atveria platų asociacijų lauką.

Žmonija – tai melodija, o kiekvienas žmogus – unikali nata. Viena vertus, tik melodijoje nata iš tiesų išsiskleidžia, kita vertus, kiekviena nata „laiko“ visą dermę. Išmeskime bent vieną, ir tai, kas atrodė nuostabus sąskambis, virst kakofonija. Kita vertus, skambančiai natai reikia ausies, kuri ją girdėtų. Taip pat ir asmuo gali išgyventi savo unikalų skambesį tik dėl kitų. Be santykio asmuo tampa neišsiskleidusiu pumpuru ir negali pabėgti nuo nevisavertiškumo jausmo.

Asmens orumo sąvokos apmąstymą pradėdama metaforomis, nes norisi bent kiek atitraukti nuo šiuolaikinio žmogaus ausims įprasto garbės ir orumo šlovinimo. Gyvename pasaulyje, kur net teismai bando įvertinti, ar buvo pažeista pareiškėjo garbė ir orumas, ir net sugeba pažeidimą įkainoti. Liūdniausia, jog garsios fanfaros užgožia svarbiausią dalyką – unikalų paties asmens skambesį.

Asmuo yra tapęs *adiaphora* – nereikšminga pasaulio detaile, įvaizdžių kabykla. Paprastai susitinka, bendrauja įvaizdžiai, o ne žmonės. Mūsų laikų simbolis – klausimas „kaip gyveni?“, į kurį niekam nereikalingas atsakymas.

Reaguojame į titulus, naujos kvapą, laikomės mandagumo taisyklių, vartojame vienas kitą ir patys save. Dažniausiai ne iš blogos valios, bet dėl to, jog paprasčiausiai nebežinome, ką daryti su tuo būties lygmeniu, kuriame, kaip teigė apaštalas Paulius, nėra nei žydo, nei graiko, nei vergo, nei barbaro,

nei šeimininko (plg. Kol 3, 11).

Didžiausias sunkumas, aiškinant, kas iš tiesų yra „žmogaus orumas“, yra tai, kad jis autentiškai atsiskleidžia ne retorikos, bet praktikos lygmenyje. Grįžtant prie asmens kaip unikalios natos metaforos, jos skambesio neįmanoma atpasakoti, jo reikia klausytis.

Deja, įtikėjome, jog yra daug svarbesnių garsų nei šis. Didžiausias šiandienos nusikaltimas – kurtumas asmens skambesiui. Ne tik kito asmens, bet ir savo. Diuringas rašo: „Atidžiau pažvelgus, kiekviena smurto forma pasirodo esanti pagarbos bei dėmesio šauksmas. Žmogui, patyrusiam, kad jo asmuo, orumas ir stiprybė yra vertinami, pasidaro nebūtina niekinti kitą žodžiais ir veiksmais“.

Šv. popiežius Jonas Paulius II sakė, kad palaimintoji Motina Teresė padovanojo šių dienų pasauliui naujas akis. Mes pamatėme tuos, kuriuos buvome atpratę matyti: paliegius, varguolius, visa tai, kas šių laikų pasauliui tebuvo „atliekos“, skiedros.

Pati Motina Teresė sakė, jog reikia maldos ir tikėjimo, kad sudarkytame, suvargusiame, ligotame kūne išvystum patį Jėzų Kristų. Kol jo nematome, prieš akis tik atgrasus pralaimėjimas, ir štai jame nušvin-ta stebuklinga šviesa.

Didžiausias stebuklas buvo net ne šios palaimintosios pasiaukojimas ir kantrybė, bet tai, jog jos mylinčiose akyse, tarsi veidrodyje, „beviltiškas“ žmogus taip pat išvysdavo savo panašumą į Dievą.

Motina Teresė priminė ir dar vieną labai svarbų dalyką – susitikimas su kitu, kad ir koku varganu ar paliegiu, visada yra dovana. Tai ne tušti žodžiai ar mandagumo frazė, tai santykių sunokstanti tiesa. Tikras susitikimas su kitu, visada yra ir susitikimas su savi-mi, tikroji savirealizacija.

Motina Teresė buvo kaltinama, kad kovoja su skurdo apraiškomis, o ne su jo priežastimi. Ji buvo kritikuojama, jog, užuot per dieną padėjusi keliems paliegiams, turėdama tokį didžiulį autoritetą, galėtų išreikalauti, kad valstybės skirtų daugiau lėšų skurdo mažinimo programoms. Nedidelio ūgio, smulki albanė ramiai klausėsi šių „išmintingų“ patarimų ir šypsodamasi aiškino, kad ji nebando išgelbėti pasaulio, bet siekia padėti čia ir dabar kenčiančiam žmogui. Ypač tam, kuris jaučiasi visiškai niekam nereikalingas. Pasak Motinos Teresės, pasaulyje nėra nieko baisiau už jausmą, jog tu nie-

kam nerūpi. Žmogui šiandien labiausiai reikia ne programos, strategijos, bet kito žmogaus. Reikia ne rytoj, bet šią akimirką.

Deja, bet tenka pripažinti, kad mūsų visuomenėje plyšys tarp asmens orumą liaupsinančios retorikos ir praktikos vis plečiasi. Dar opesnė problema yra tai, jog, panašu, menkai tesiskiriame nuo ikikrikščioniškų visuomenių, kuriose socialinis statusas buvo tikroji žmogaus vertės išraiška. Labiausiai trūksta drąsos ir tikėjimo žmogui. Tuo, kad nėra vienas žmogus nėra nereikšmingas. Tikėjimo, kuris nuvysta be praktikos.

Įsivaizduokime situaciją, kurią, spėju, ne kartą esate matę Bažnyčioje. Netrukus prasidės pamaldos. Žmonių daug, naujai atėjusiems tenka stovėti. Užėina aukštas pareigas valstybėje užimantis pareigūnas. Kunigas paknopstomis leidžia prie jo ir vedasi į priekį. Pagarba asmens orumui ar jo pareigoms? Ar kunigas jam daro paslaugą, ar atima galimybę susimąstyti, kad atėjo į brolių ir seserų, o ne į viršininkų ir pavaldinių pasaulį?

Kita situacija: mes bendraujame su žmogumi, kuris atėjo pasidalinti rūpesčiais, ir netikėtai užsuka Bažnyčios hierarchas. Tuomet pajaučiame, kaip mūsų dėmesys nuo rūpesčių slegiamo pašnekovo persikelia prie „svarbesnio“ asmens. Ar iš tiesų tas, kuris turi didesnę galią, užima aukštesnį postą, nuo kurio labiau priklauso mūsų karjera, yra svarbesnis?

Gilbertas Čestertonas tvirtina, kad šv. Pranciškus iš Asyžiaus turėjo keistą „negalią“, kurios ypač trūksta mūsų laikams: „Jis nematė minios per žmones. Jam žmogus visada buvo unikalus asmuo, kuris neišnyksta net ir gausioje minioje, kuris nesulieja su aplinka. Šv. Pranciškus vertino visus žmones, kitaip sakant, jis ne tik kiekvieną mylėjo, bet ir gerbė. Dėl tos išskirtinės vidinės jo jėgos kiekvienas, nuo popiežiaus iki elgetos, nuo sultono auksu išsiuvinėtoje palapinėje iki užkietėjusio vagies girioje, žvelgdami į žiburiuojančias šventojo akis, jautė ir žinojo, kad Pranciškui Bernardonei rūpi būtent jis, būtent jo nepakartojamas gyvenimas, nuo lopšio iki kapo“.

Ši citata, mano įsitikinimu, perteikia visą esmę. Jei ji bent kiek suvirpino jūsų širdį, vadinasi, puikiai numanote, ką reiškia gyventi orių asmenų pasaulyje. Telieta tai praktikuoti ir pradėti čia ir dabar.

Andrius NAVICKAS

Paminklotvarkininkai rūpinasi savanorių kapais Alytuje

Paminklotvarkininkas Valdas Striužas Alytaus miesto kapinėse

2015 metų lapkričio 24 dieną Kultūros paveldo centro (KPC) vyresnysis paminklotvarkininkas Valdas Striužas ir paminklotvarkininkė (kartografe) Kristina Šeškauskaitė Alytaus miesto kapinėse (Savanorių g.) nustatė Nepriklausomybės kovų dalyvių (savanorių ir karių) kapų teritoriją – ribas su gretimais kapais. Išsiaiškinta apie civilių užlaidojimo-faktą grupinėje savanorių kapavietėje. Paminklotvarkininkai matavo 1923 metų kovo 19 dieną žuvusių 11-ojo pėstininkų pulko trijų karių – Vyties Kryžiaus kavaliarių: Jono Jeruckio, Jono Taurio ir Vlado Verpeto – paminklus, kapų apvadus, kapų padėtį kapinėse, išvisų pusių nufotografavo, įvertino būklę, aiškinosi vertingąsias savybes, užrašus. Kartografe žymėjosi kapų padėtį, nustatė koordinatas. Vėliau bus rengiami kapų aktų projektai: rašomi istorijos duomenys, literatūra, šaltiniai, spausdinamos nuotraukos, ant oro nuotraukų bus braižomas teritorijos planas.

Istorikas Valdas Striužas, rengdamas projektą numatys reikšmingumo lygmenį, vertingųjų savybių pobūdį ir kita. Parengta projektinė medžiaga bus pateikta Nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo tarybai. Istorikas Valdas Striužas teigė: „Alytuje karių kapai (3 grupės) buvo valstybės registre nuo 1992 metų, tačiau jiems nebuvo padaryti planai (nebuvo atlikti matavimai), nebuvo nustatytos objektų vertingo-

sios savybės (pavyzdžiui, antkapiams – kryžiams, kapų apvadams, tvorelėms turi būti ne mažiau 50 metų).“

Šios ekspedicijos metu, padedant šių eilučių autoriui, buvo išaiškinti iki šiol neregistruoti Lietuvos šaulių sąjungos narių – 1941 metų birželio 22–28 dienų sukilėlių: Prano Valiulio, Algirdo Ražaičio, Stasio Mugenio ir Vytauto Buinicko, žuvusių 1941 metų birželio 23–24 dienomis, bei Lietuvos kariuomenės kario Balio Balinskio, mirusio 1924 metais, kapai. Bus rengiami aktų projektai. Numatoma kapams suteikti teisinę apsaugą, tuo pačiu, daugumos jų, vertybėmis bus pripažinti paminklai. Vertingųjų savybių pobūdis – istorinis ir memorialinis. Objektų reikšmingumo lygmuo – nacionalinis.

Lietuvos šaulių žurnale „Trimitas“ (1932 m. gegužės 26 d. Nr. 22, psl. 435), rašoma, kad Alytuje šaulės ir Ulonų pulko kariai tvarko ir prižiūri 180 karžygių kapų. 2003 metais „Lietuvos karių, partizanų ir šaulių atlase 1919–1940“ įrašyta tik 112 paminklų su karių pavardėmis. Nurodytos dar 24 karių pavardės, bet jų kapų kryžiai pradingę, tad šie kapai nežinomi.

Lyginant su prieškarinio duomenimis (180 kapų) šiai dienai negrįžtamai sunaikinti 44 kapai.

Tenka konstatuoti, kad Alytuje savanorių kapai užlaidoti ne tik sovietmečiu, bet ir po Nepriklausomybės atkūrimo.

Gintaras LUČINSKAS

Kas išauklėjo ISIS smogikus?

Kalbant apie įvykius Sirijoje, Kremliaus propaganda mėgsta kartoti (o šias kalbas kaip aidas atkartoja mūsų protiniškai populistai), kad dėl karų Artimuosiuose Rytuose kalčiausias yra JAV. Tačiau tiesa yra ta, kad bet kokie karai šioje pasaulio regione nuo seno siejosi su Sovietų sąjungos, o dabar ir jos paveldėtojos Rusijos, veikla. Tikslas tos veiklos buvo ir išliks nepakitęs – įtraukti Jungtines Valstijas į ilgalaikį, sekinantį ekonomiškai ir psichologiškai karinį konfliktą. Darė tą Stalinas, Chruščiovas, Brežnevas, o dabar – ir Putinas.

Šiandieninio nestabilumo Artimuosiuose Rytuose įžanga reikėtų laikyti Sovietų Sąjungos karą Afganistane. 1979 metais Sovietų Sąjunga pabandė užgrobti Afganistaną ir taip pasirašė sau mirties nuosprendį – šis karas buvo paskutinis lašas, perpildęs beviltišką komunistinio monstro egzistavimo taurę. Tačiau nedaug kas žino, jog po Afganistano sovietai buvo nusižiūrėję ir Iraną, tuo metu draskomą islamo revoliucijos, be to, jis kėlė grėsmę kariaujant Afganistane – niekas negalėjo garantuoti, jog Iranas neateis į pagalbą broliams musulmonams. Štai tada ir prasidėjo Irano ir Irako karas – kaip rašo Igoris Buničius knygoje „Partijos auksas“, į Maskvą skubiai buvo iškvieštas Irako prezidentas Sadamas Huseinas, kuriam „tiesiai pareikšta, kad atėjo akimirka, kai jis gali išspręsti visus senus pasienio ginčus su Iranu pačiu paprasčiausiu būdu – karine jėga užgrobdamas ginčytinas teritorijas“. Huseinas, pateikęs savo sąlygas, sutiko – prasidėjo

8 metus trukęs Irano – Irako karas. Tuo metu Izraelis, pasinaudodamas savo dviejų mirtinių priešų karu, dėl visa pikta subombardavo branduolinių reaktorių prie Bagdado, paskui įsiveržė į Libaną tam, kad sunaikintų sovietų sukurtą Palestinos išsivadavimo organizacijos karinę infrastruktūrą su visa ginkluote. Artimuosiuose Rytuose taikos iliuzijos tapo tolima tikimybe. Sovietų apmaudui, nepavyko į konfliktą įtraukti JAV, o pačioje Sovietų sąjungoje prasidėjo „perestrojka“ (iš tikrųjų tai buvo desperatiškas bandymas išsaugoti komunistų valdžios ir tvarkos monopolį), paskui, išvedus iš Afganistano ginkluotąsias pajėgas, savaimė nuslopo ir karas tarp Irano ir Irako. Bet ne ilgam – matydama komunistams pragaištingą Gorbačiovo reformų kursą ir suprasdama, kad Sovietų sąjunga visiškai nepajėgi atlaikyti ekonominę ir finansinę Vakarų spaudimą, senoji Raudonosios aikštės gvardija suorganizavo darbėlį be veiklos likusiam Huseinui – įtikino jį užpulti Kuveitą. Plano esmė – JAV šį kartą negalės iš šalies stebėti, kaip Huseinas okupuoja Valstijų sąjungininką Kuveitą. Taip ir įvyko, tačiau ne visai tokiu rezultatu, kokio tikėjosi „senoji gvardija“ – JAV neįklimpo į ilgalaikį konfliktą, bet per porą mėnesių sumalė Huseino kariuomenę (ginkluotą naujausia sovietine karine technika) į dykumų smėlį. Negana to, visa tai padarė su neįtikėtinais mažais nuostoliais. Tačiau nuostoliai kažkam juk turėjo tekti? Tai buvo Sovietų imperijos nuostoliai – paaiškėjo, kad naujausia kari-

nė jos technika beviltiškai atsilikusi, o milijardai dolerių, išleisti revoliucinių lyderių Artimuosiuose Rytuose gaujoms apginkluoti, nuėjo perniek. Tačiau liko įdirbis, kuriuo, kaip parodys ateitis, vėliau pasinaudos Vladimiras Putinas.

Svarbi figūra šioje istorijoje buvo Evgenijus Primakovas, buvęs Rusijos užsienio reikalų ministras, paskui premjeras. Praeito amžiaus šeštojo dešimtmečio viduryje, dirbdamas „korespondentu“ Artimuosiuose Rytuose, jis susipažino su Sadamu Huseinu, kuris tuo metu vadovavo Irako arabų socialistinio atgimimo partijai BAAS. 1968 metais partija po perversmo atėjo į valdžią ir virto slaptąja policija su vadovu Sadamu Huseinu priešakyje. Kaip tik tuomet, pasak E. Primakovo, sovietai nusižiūrėjo S. Huseiną kaip perspektyvų Irako lyderį. Nors jis buvo penktas žmogus iš septynių Revoliucinio komiteto vadovų sąrašo, sovietai neapsiriko, pastatė už jį. Kaip jau minėta, juo ne kartą pasinaudota, bandant sukelti vakarams nenaudingus konfliktus Artimuosiuose Rytuose.

1990 metų Irako krizės metu E. Primakovas buvo pagrindinis veikėjas, bandęs tarptautinėje arenoje šią krizę sureguliuoti pagal kažkokį neva Gorbačiovo planą. 1991 metų rugsėjį E. Primakovas tapo užsienio žvalgyvos vadovu. Tuomet prasidėjo Irako ir Rusijos žvalgybų bendradarbiavimas, kurio svarbiausias tikslas buvo rusiškų ginklų tiekimas Bagdadui apeinant tarptautines sankcijas. Vėliau, tapęs Rusijos užsienio reikalų mi-

nistru, o paskui – ir premjeru, E. Primakovas visaapimančios paramos su Bagdadu santykius pavertė oficialiu Maskvos politikos kursu, motyvuodamas tai ekonominiiais Rusijos interesais ir būtinybe sukurti atsvarą „Amerikos hegemonijai“. Per trečiąsias šalis atsinaujino slaptas rusiškų ginklų tiekimas Irakui. 1999 metų balandį amerikiečių žurnalistas Seimuras Čeršas, remdamasis savo šaltiniais specialiosiose tarnybose, pranešė, jog Rusijos premjeras Primakovas kaip dovaną už paslaugas 1997 metų lapkritį iš Irako gavo bankinę perlaidą – 800 tūkstančių dolerių sumą. Tiesa, jau 1993 metais ČŽV turėjo žinių, kad Primakovas iš Irako gavo 1,2 milijono dolerių, tačiau nepatikėjo žinių šaltiniu iš Maskvos. 2003 metų balandį, kai Bagdadą užėmė amerikiečių kariai, britų žurnalistai Davidas Čarisonas iš „Daily Telegraph“ ir Patrikas Greimas iš „Guardian“ aptiko neginčytinius įrodymus apie galingą rusų ir irakiečių žvalgybų bendradarbiavimą. Iš dokumentų, kuriuos britų žurnalistams pavyko surasti buvusios Irako žvalgyvos būstinėje, tapo aišku, kad Maskva teikė Huseinui Sadamui vertingiausią žvalgybinę informaciją (pavyzdžiui, aptikta išsami Tomio Bleiro ir Silvijos Berluskonio pokalbio apie Irako problemą išklotinė). Be to, žurnalistai aptiko daugybę asmeninių irakiečių agentų bylų, iš kurių dėmesį patraukė dalis bylų, kuriose buvo įrodymų, jog agentai baigė specialius kursus Maskvoje 2002 metų rugsėjį. Buvo ir nuotraukų negatyvų, kuriuose įamžinta gru-

pė vyrų prie Kremliaus sienų...

Be abejo, rusai atsisakė komentuoti šias britų publikacijas, teigdami, jog tai bulvarinės spaudos paistalai. Tiesa, tuomet prabilęs E. Primakovas pasipasakojo, kad jis prieš Irako karą į Bagdadą važinėjo vien tam, kad... įtikintų Sadamą Huseiną atsisakyti valdžios! Kaip sakoma, kuo didesnis melas, tuo sunkiau juo nepatikėti.

Kuo čia dėtas ISIS, paklauskite? Ogi tuo, kad tie rusų apmokyti Sadamo karininkai tapo ISIS koviniu branduoliu. Yra tame, beje, ir amerikiečių kaltės – jie be reikalo paprasčiausiai paleido Irako armiją ir suklydo vykdydami valstybės aparato „deBAASizacijos“ dektretą: partijai priklausę karininkai liko ir be statuso visuomenėje, ir be egzistavimo šaltinių. O jų kovinės padėties kaip tik ir prireikė ISIS. 2004 metais amerikiečių stovykloje „Bokka“, kurioje buvo laikomas nelaisvėje, ISIS „kalifas“ Abu Bakr al-Bagdadi susipažino su šiais karininkais ir nuo tada baasistai ir džihadistai tapo viena visuma. Liudininkų teigimu, už kiekvieno ISIS vadeivos nugaros stovi Irako karininkai, kurie rengia karinių operacijų planus, vadovauja vidaus saugumo tarnyboms.

Galima neabejoti, kad jų ryšiai su draugais rusais niekur nedingo. Tad nenuostabu, kad ir bombarduodami Siriją rusai stengiasi savų draugų nebombarduoti. Beje, kaip neseniai pranešė Vakarų analitikai, kai kada garsiai ištrimituoti „sėkmingi rusų lakūnų taikiniai“ Sirijoje tėra... grūdų sandėliai, visiškai nesusiję su ISIS.

Parengė Gintaras MARKEVIČIUS

Du mušasi, trečias laimi

Užgniaužę kvapą stebėjome narkomano, pagrobisio automata iš policininkų, gaudynes. Narkomaną pagavo, bet istorija taip ir liko be aiškumą suteikiančios pabaigos, tačiau atgarsių buvo – policija atsisakė kalašnikovų, su vidaus reikalų ministru susikirto Seimo Pirmininkė ir valstybės Prezidentė, galiausiai kaip perkūnas iš giedro dangaus nuskambėjo naujojo Viešojo saugumo tarnybos (VST) vadovo Ričardo Pociaus pareiškimas, kad jam patikėtoje tarnyboje jis rado korumpuotus giminystės ryšius, bet baisiausia ne jie, bet tai, kad dalis pajėgose tarnaujančių žmonių yra nepatikimi ir prokremliški. Klausantis iš šalies tokių pareiškimų, neliko abejonių, jog R. Pocius yra karys, bet ne politikas, antraip

nebūtų taip atviravęs... Lietuvai šis palyginti jaunas žmogus yra neabejotinai nusipelnęs.

VST vado pareiškimai atkreipė dėmesį į buvusį ilgametį vadą Sergejų Madalovą, kuris iš esmės ir buvo šios tarnybos kūrėjas nuo pat nepriklausomybės atkūrimo. Cečėnų tautybės vadas apkaltintas ir giminių protegavimu, ir valstybei nelojaliu darbuotojų toleravimu. Nenuostabu, kad tuoj atsirado jo puolėjų ir užtarėjų.

Labai jau greitai pasiskirstė stovyklos – kas už Madalovą ir prieš Pocių, o kas prieš Madalovą ir už Pocių. O gal visai be reikalo taip pasiskirstė – kažkur jau seniai suplanuota, kaip turės atrodyti šis naujas skandalas. Sprendžiant iš politikos apžvalgininkų, politikų ir visuomenės reakcijos, tai aik-

vaizdus priešrinkiminius triukas, kurio autoriai – socialdemokratams. Be to, tai ne pirmasis triukas – visai neseniai nuskambėjo socialdemokratams nemalonus Druskininkų vandens parko skandalas, tačiau jį numarinti, galima sakyti, pavyko panaudojant vidaus reikalų ministro Sauliaus Skvernelio atsistatydinimo-neatsistatydinimo istoriją. Logiška, kad istorijos tęsinys reikalingas toks, koks naudingas socialdemokratams. Ir štai rezultatas – visuomenės akyse iškilęs S. Skvernelis, būsimasis socdemų vedlys rinkimuose. O kad jo asmenį dar labiau pabrėžtų, jam priešpastatyta, anot R. Valatkos, „trojka“. Taigi vienoje pusėje turime S. Skvernelį su Ričardu Pociumi ir socialdemokratais, kitoje – Sergejus

Madalovas, Prezidentė Dalia Grybauskaitė, Vytautas Landsbergis (šiaip jau profesorius laikomas politikos pensininku, t. y. išėjusiu į užtarnautą poilsį, bet, kaip matėme iš „Laisvės“ premijos neskyrimo istorijos, net Landsbergio dvidešimt penkių metų senumo darbai neduoda ramybės triskart persiverteliams socdemams, tad kur jau ten paliks ramybėje jį pensininką) ir Seimo Pirmininkė Loreta Graužinienė. Sutikite, kažkaip šioje žmonių grupėje keistai atrodo keli asmenys – tai V. Landsbergis, L. Graužinienė ir R. Pocius. Pirmasis – jau nedalyvauja aktyvioje valstybės valdymo veikloje, antroji – kuo ji išvis gali būti susijusi su Viešojo saugumo tarnyba? O Pocius stebina tuo, kad atsidūrė socialdemokratų barikado-

se. Matyt, jam nebuvo palikta pasirinkimo? Beje, jis neturi nieko bendra, išskyrus pavardę, su tuo Pociumi, kuris buvo KGB rezervistas, vadovavęs Lietuvos saugumo departamentui. Bet įdomiausia, kas paskatino R. Pocių apie jam patikėtos tarnybos problemas prabilti viešai – ar Vyriausybė į jo signalus nereagavo, ar kažkas iš šalies vadovų trukdė padaryti tvarką jo vadovaujamoje tarnyboje? Deja, iš jo pareiškimų žiniasklaidoje atsakymo į pastarąjį klausimą neišgirdome. O į klausimą, kas kaltas, kad per daugiau nei dvidešimt metų niekas nematė, kokios blogybės veši VST viduje, galima atsakyti taip – politikams ši tarnyba visiškai nerūpėjo, nes iš jos „nepadarysi politikos“.

Gintaras MARKEVIČIUS

„Turėjau daug vargo, bet ir laimės daug patyriau...“

Taip savo šimtmečio gyvenimo laikotarpį vertina Janina Podelskienė, šiemet gruodžio 1-ąją švenčianti 100-ąją gimtadienį. Gimė Alantos parapijoje Molėtų rajone. Tėvai – ūkininkai, turėjo 25 hektarus žemės. Janina prisimena: „Tėtis buvo „mandras“ ūkininkas, mokėjo tvarkytis“. Šeimoje iš keturių vaikų buvo vyriausias, tėvai mirė anksti. Jaunesni broliai ir seserys taip pat jau mirė. Mokėsi jaunųjų ūkininkų ratelyje.

Ištekėjo 18 metų. Su vyru gyveno 6 metus, jis anksti mirė. Vargingiausias ir skausmingiausias Janinos gyvenimo tarpsnis – tremtis į Sibirą. Ištremita buvo su vyro motina (vyro tuomet nebuvo namie) ir dviem mažamečiais vaikais, vienam iš jų tebuvo vos vieneri metai ir 7 mėnesiai. Tremties priežastis – buvo „buožės“... Su ašaromis akyse prisimena ilgą kelionę gyvuliniais vagonais. „Mes keliavom į tolimą Sibirą, gamta grožėjomės ir matėm gilyn į Sibiro tankmes riedančius ešelonus stovėdami prie mažyčių langelių paeiliui“... Sibire išbuvo 10 metų, dirbo sunkius darbus, pagrinde – miške sakino medžius. Nors už tą sunkų darbą mokėjo pinigų, tačiau nebuvo kas nupirkti, duonos ir tai galima buvo nupirkti tik 800 gramų. Ir be galo ilgėjosi Lietuvos. Iš Sibiro į Lietuvą grįžo 1958 metais, prisiregistruoti nebuvo kur, prisiglaudė pas seserį Vilniuje. Sesuo dirbo Vilniaus „Dailės“ kombinate, tai padėjo ir jai įsidarbinti šiame kombinate. 10 metų dirbo namudininke, audė, mezgė, siuvo... Ir dabar namuose dar turi audimo stakles, kol leido sveikata audė. Vėliau apsigyveno Trakuose ir dirbo restorane įvairius pagalbinis darbus. Su didele širdgėla širdyje ir šiandien klausosi Sibire dainuotų ir girdėtų dainų – „Jeigu ne auksinės vasaros...“, „Tyliai leidžiasi saulė...“, „Su alyvų žiedais...“ Dažnai ir pati jas tyliai niūniuoja. Dar skaito ir komplektuoja Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos leidinį „Tremtinys“,

vieną egzempliorių padovanojo ir mums.

Ištekėjusi antrą kartą, su vyru iki jo mirties gyveno 22 metus. Dabar juokiasi, sakydama: „Seniai viena, bet daugiau vyro ir „su aukso maišu neimčiau...“ Išaugino keturis vaikus, visi gabūs, baigė vidurines mokyklas gerais pažymiais ir net aukso medaliais, įgijo išsilavinimą aukštesiose mokyklose. Su dideliu skausmu akyse kalba apie sūnų ir dukrą, išėjusius Anapilin. Labai nuoširdžiai prisimena ir marčią, gerai žinomą Trakuose gydytoją Birutę, neseniai taip pat palikusią juos. Dabar gyvena su sūnumi Jonu, šalia gyvena dukra Milda su šeima. Sulaukusi gražaus, garbingo amžiaus, nepaprastai guvi, šneki, viską gerai atsimenanti, nesi-skundžianti su amžiumi blogėjančia sveikata ir visiškai nekalbanti apie ligas, bet džiaugiasi gyvenimu, 7 vaikais, 12 provaikaičių ir 13-uju, kuris yra pakelyje ir greitu metu išvys gyvenimo šviesą. Vienas iš vaikaičių 34 metų ir jau architektūros mokslų habilituotas daktaras. 100-ojo gimtadienio proga susirinko visa šeima – nuo vyriausio iki mažiausio, labiausiai ją nutiekė proanūkių klegesys ir šventinis šurmulyš namuose.

Besikalbant su Janina, ji paminėjo, kad vienas iš jos prosenelių iš tėvo pusės pragyveno 112 metų, kitas giminaitis mirė sulaukęs 102 metų. Ilgaamžių giminė. Paklausius: „Ką mėgsta-

te valgyti?“, atsakė: „Viską mėgstu valgyti ir valgau“. Vadinasi, ilgaamžiškumui neturi įtakos maistas. Tai Dievo dovana ir meilė gyvenimui.

Janina Podelskienė yra Trakų globos ir socialinių paslaugų centro socialinės globos namuose paslaugų gavėja, buvo ES paramos lėšomis finansuojamo projekto „Integruotų socialinės globos ir slaugos namuose paslaugų modelis Trakų rajono savivaldybėje“ dalyvė. Centro veikloje tai pirmą šimtą metų paslaugų gavėja. Džiaugiamės tuo, kad galime padėti jai ir jos šeimai, nusilinkiam gyvenimui, kuris mus supažindino su Janina ir jos šeima. Gerbiame už puikiai išauklėtus vaikus, kurie perduoda meilę ir pareigą rūpintis kitais šeimos nariais savo vaikams ir vaikaičiams, draugiškus tarpusavyo santykius. Susitikimo su jubiliate valanda prabėgo greitai, bet buvo labai nuotaikinga. Nors Janinos gyvenimas buvo vargingas, tačiau ji be galo pozityvus žmogus. Atsisveikinant ji dar tarė: „Neturiu blogų žmonių, stengiuosi gyventi su visais taikiai. Ir jūs man esate labai geri“.

Dar kartą sveikiname Janiną Podelskiene 100-ojo gimtadienio proga ir linkime gražių būsimų metų, stiprios sveikatos, giedrios gyvenimo saulės ir Dievo palaimos.

**Regina BOLOGOVIENĖ,
Trakų globos ir socialinių paslaugų centro direktoriaus pavaduotoja**

Sveikiname

Garbingo 85-ojo jubiliejaus proga nuoširdžiai sveikiname Krasnojarsko kr. Kizelovsko ir Molotovo tremtinę, Laisvės kovotoją **Valeriją Aldoną RAGALIAUSKIENĖ**.

Linkime stiprios sveikatos, ilgų laimingų ir džiaugsmingų metų, dvasios ramybės ir Dievo palaimos.

LPKTS Jonavos filialas

Garbingo 80-ojo jubiliejaus proga nuoširdžiai sveikiname trijų Suvalkijos krašte žuvusių partizanų brolių **Joną JAKSTĮ**, linkėdami stiprios sveikatos, ilgų, laimingų ir džiaugsmingų metų, dvasios ramybės ir Dievo palaimos.

LPKTS Jonavos filialas

Mieli Aleksandra ir Jonai GABRILAVIČIAI,

*Jau 60 metų kartu gyvenimo
keliu per žemę einat,
Mažais žingsneliais bėgat,
kur šviesu.*

*Užstojot vėją viens kitam,
Suradot žemės kelią dviem
dukroms ir keturiems anūkams,
Surinkot laimės lašelius visi kartu.*

*Tremties vargai, drauge patirtas džiaugsmas –
Tai Jūsų nuostabus pasaulis!*

Linkime stiprios sveikatos, dvasios ramybės, Dievo palaimos.

Sesuo Angelė, sesuo Genovaitė, brolis Jonas

Apdovanoti šeši Dzūkijos partizanai

Lietuvos kariuomenės dienų iškilmingo minėjimo proga, lapkričio 23-iąją krašto apsaugos ministro ir kariuomenės vado apdovanojimų įteikimo ceremonijoje Krašto apsaugos ministerijos Baltojoje salėje šeši Dzūkijos partizanai po mirties apdovanoti Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių medaliu.

Apdovanojimai (medaliai ir įrėminti liudijimai) buvo įteikti Varėnos rajono savivaldybės Merkinės kraštotyros ir genocido muziejaus direktoriui Mindaugui Černiauskui, kadangi aukščiausiai išvardinti partizanai įpėdinių nepaliko, o giminių nepavyko surasti. M. Černiauskas, priimdamas apdovanojimus saugojimui Merkinės muziejuje, tarė trumpai ir prasmingai: „Saugosime ir garsinsime“.

Šių eilučių autorius 2014 metų pavasarį surinko istorinius-archyvinius-biografinius duomenis ir kreipėsi į LGGRTC Pasipriešinimo dalyvių (rezistentų) teisių komisiją, kad būtų suteiktas teisinis Kario savanorio statusas, pripažinti kariniai laipsniai pagal vykdytas pareigas, taip pat būtų kreiptasi į Krašto apsaugos ministeriją, jog būtų apdovanoti Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių medaliu (po mirties):

Lietuvos kariuomenės puskarininkis, Lietuvos šaulių sąjungos narys, Dainavos apygardos Kazimieraičio rinktinės Vanago grupės (1949 metų bir-

želį vietoje grupių įvestos tėvūnijos) vadas, partizanų viršila Jonas Jakubavičius-Rugys (1918–1948). Būrio, bataliono, grupės, tėvūnijos vadas Jonas Jakubavičius-Rugys ne vieną kartą dalyvavo kautynėse su sovietų okupantais, pasižymėjo drąsa ir atkaklumu. Pats planuodavo priešų užpuolimus, kuriuos laimėdavo su minimaliais nuostoliais. Žuvo panaudojus emgiebistų klastą, išdavus rėmėjui. Palaidojimo vieta nežinoma. Jonas Jakubavičius nebuvo vedęs.

Lietuvos kariuomenės puskarininkis, Lietuvos šaulių sąjungos narys, pagrindinės „Geležinio Vilko“ organizacijos narys, Dainavos apygardos Kazimieraičio rinktinės Vanago tėvūnijos vadas, partizanų viršila Feliksas Daugirdas-Šarūnas (1916–1949). Būrio vadas, bataliono vado pavaduotojas, grupės vado pavaduotojas, tėvūnijos vadas Feliksas Daugirdas-Šarūnas ne kartą dalyvavo kautynėse su sovietų okupantais, pasižymėjo drąsa ir atkaklumu. Pats organizuodavo priešų užpuolimus. Žuvo po išdavystės. Palaikai niekinti Merkinėje. Palaidojimo vieta nežinoma.

Lietuvos šaulių sąjungos narys, pagrindinės „Geležinio Vilko“ organizacijos narys, Dainavos apygardos Kazimieraičio rinktinės Vanago tėvūnijos būrio vadas Jonas Daugirdas-Kovas (1919–1949).

(keliami į 5 spl.)

Užsiprenumeruokite „Tremtinį“ 2016 metams

Prenumerata priimama iki gruodžio 20 d. bet kuriame „Lietuvos pašto“, „Pay Post“ skyriuje, per „Lietuvos pašto“ laiškinišką, paskambinus informacijos tel. 8 700 55 400, internetu www.prenumeruok.lt.

Laikraštis išeina 4 kartus per mėnesį.

Prenumeratos indeksas 0117. Kaina:

1 mėn. – 2,40, 3 mėn. – 7,19,

6 mėn. – 14,40, 12 mėn. – 28,79 Eur.

Nelikite be savo laikraščio!

Apdovanoti šeši Dzūkijos partizanai

LR Krašto apsaugos ministras Juozas Olekas įteikia partizanų apdovanojimus Merkinės muziejaus vadovui Mindaugui Černiauskui Alfredo Pliadžio nuotrauka

(atkelta iš 4 psl.)

Būrio vadas Jonas Daugirdas-Kovas ne vieną kartą dalyvavo kautynėse su sovietų okupantais, pasižymėjo drąsa. Žuvo po išdavystės. Palaikai niekinti Dauguose. Jonas Daugirdas nebuvo vedęs.

Dainavos apygardos Kazimieraičio rinktinės Vanago tėvūnijos partizanas Adomas Daugirdas-Gailius (1922–1949). Partizanas Adomas Daugirdas-Gailius ne vieną kartą dalyvavo kautynėse su sovietų okupantais. Žuvo po išdavystės. Palaikai niekinti Dauguose. Adomas Daugirdas nebuvo vedęs.

Vėliau kreiptasi, kad būtų apdovanoti (po mirties):

Dainavos apygardos Dzūkų rinktinės Geležinio Vilko tėvūnijos vadas Julius Makarevičius-Varpas (1928–1952). Jis ne vieną kartą dalyvavo kautynėse su sovietų okupantais, pasižymėjo drąsa. Žuvo po išdavystės. Palaidojimo vieta nežinoma. Julius Makarevičius nebuvo vedęs. Teisinis Kario savanorio statusas Juliiui Makarevičiui (Makaraičiui) buvo suteiktas 1998 metais.

Lietuvos kariuomenės leitenantas, Dainavos apygardos partizanų būrio vadas Boleslovas Šimkonis-Šarūnas (1908–1945) ne vieną kartą dalyvavo kautynėse su sovietų okupantais, pasižymėjo drąsa. 1945 metų vasario 5 dieną žuvo mūšyje, jo vadovaujamam būriui kaudantis su NKVD kariais. Palaidotas Liškiavos miestelio kapinėse. Informacijos, kad Boleslovas Šimkonis turėjo vaikų nepavyko rasti, jo žmona mirusi 1948 metais. Kario savanorio statusas suteiktas 1999 metais.

Apdovanojimus iš LR krašto apsaugos ministro Juozo Oleko rankų priėmęs Merkinės muziejaus vadovas Mindaugas Černiauskas teigė: „Šiems apdovanojimams muziejuje rasime pagarbą vietą. Įsipareigojame priimti par-

tizanų medalius ir medalių liudijimus bei juos eksponuoti nuolatiniame viešai gerai matomoje vietoje kartu su partizanams skirta ekspozicijos asmenine dalimi – partizanų žūties vietų nuotraukomis ir kita.“

Merkinės kraštotyros ir genocido muziejus yra vienintelis Varėnos rajone muziejus, kuriame pristatoma aktyvios rezistencijos okupantams istorija. Vienos intensyviausių kovų vyko būtent Merkinės apylinkėse. Pati Merkinė buvo dviejų pagrindinio administracinių vienetų geografinėje sandūroje. Vienas garsiausių mūsų pokario istorijoje: 1945 metų gruodžio 15 dieną Lietuvos partizanų įvykdytas Merkinės miestelio puolimas. 1945 metų vasario 28 dieną netoli Merkinės įvyko garsiosios Panaros kautynės. Abiejuose mūšiuose dalyvavo po kelis šimtus vyrų. Aktyvią pagrindinio veiklą Merkinėje ir gretimose teritorijose vykdė legendinis Lietuvos partizanas, Dainavos apygardos partizanų vadas Adolfas Ramanauskas-Vanagas, pirmasis Pietų Lietuvos partizanų srities vadas Juozas Vitkus-Kazimieraitis. Muziejui šiandien priklauso ir buvusi NKVD būstinė. Šiame pastate po renovacijos pagal galimybes ketinama įrengti naują ekspoziciją, kuri bus skirta ir pokario istorijai. Muziejus taip pat rūpinasi ir Merkinės kryžių kalnelio priežiūra. Šiame memoriale įamžintas apie 400 partizanų atminimas.

Merkinės kraštotyros ir genocido muziejus Varėnos rajone neabejotinai yra svarbiausia tokio pobūdžio institucija, kuri betarpiškai rūpinasi Lietuvos partizanų atminimo įamžinimu: muziejus veda edukacinius užsiėmimus, organizuoja partizanų, jų rėmėjų ir politinių kalinių ir tremtinių pagerbimo renginius, platina šios tematikos literatūrą.

Gintaras LUČINSKAS

Sauja Lietuvos žemės...

Pabaiga.

Pradžia Nr. 45 (1163)

„Nuteistuosius vežė į Džekazgano lagerį Karagandos srityje. Jis vadinosi Ypatinguoju Gulago lageriu „Steplag“. Karabose nuskuto plaukus, apipylė kažkokiu skysčiu ir liepė nusiprausti. Bet buvo labai mažai vandens. Išdezinfekavo drabužius, tad mūsų palydovių utėlių sumažėjo. Kelionės tikslas – alkaną stepę, kur niekas neaugo. Dideli akmens klodai, kurios kaliniai daužė laužtuvais, kasė, tiesė gatves, statė namus, gamyklas. Aš patekau į plytinę, pačią baisiausią darbo vietą. Išdegant plytas ne tik labai karšta, bet ir viską graužančiomis dulkėmis, smalkėmis užterštas oras. Kol kraudavome ir iškraudavome plytas džiovykloje oras drąskė kvėpavimo organus. Nustatytų normų neįvykdydavome, todėl skurdus būdavo maisto davinys. Maistas – tai iš žuvų kaulų, žolių ir kelių bulvių išvirta sriuba. Arba supuvusių burokų, kopūstų viršalas. Ir dar neišskios kilmės košė... Tačiau net ir tai buvo normuojama. Laimė būdavo, kai ateidavo iš Lietuvos siuntinys. Tačiau viskas buvo normuojama: du laiškeliai per metus saviesiems rusų kalba, jame būtinai paminėti, kad gyvename gerai. Kitaip tavo laiškelis atsidurs šiukšlyne...“

Džekazgane buvo moterų, du vyrų lageriai ir kalėjimas. Gyvenimas juose slinko labai lėtai. Tik po Stalino mirties kalinimo sąlygos pradėjo gerėti. Kartą į vyrų lagerį Kengyre atvežė kriminalinių nusikaltėlių, kurie buvo neprognozuojami. Jie išvertė sieną tarp vyrų ir moterų zonų. Mūsiškiai vyrai stojo ginti moteris. Vyko grumtynės. Tad vadovybė turėjo anuos išvežti į kitus lagerius.

Kova su kriminaliniais nusikaltėliais leido mūsiškiams susivienyti. 1954 metų gegužės 17 dieną jie išskėlė reikalavimą pagerinti įkalinimo sąlygas. Sukilimas tęsėsi 40 dienų. Užblokavo čekistų patekimą į zoną, sienose iškalė angas stebėjimui. Sukurtas kalinių komitetas. Du lagerių vadovai ateidavo su jais susitikti ginklus palikę. Kadangi susitarti dėl sukilimo nutraukimo nepavyko, atvažiavo tankai, sukilėliai nustumti į stepę. Buvo žuvusiųjų. Užpasprišinimą nubaudė, dalį išvežė į kitus lagerius.

Šiandien 1954 metų Kengyro politinių kalinių sukilimas vadinamas nepavykusiu. Malšinat kalinių neramumus buvo nušauta 18 ir sužeista 70 kalinių. Kai 5 tankais ir 98 tarnybiniais šunimis kareiviai įsiveržė į sukilėlių užimtą lagerį ir sukilimą numalšino, nužudė mažiausiai

43 kalinius. Atsimenu, kad per tuos susirėmimus dingio mano lageryje ant medžiagos skiautelių rašyti eilėraščiai ir iš Lietuvos atsivežta žemės sauja.

Numalšinus sukilimą, likusiems nuėmė prie drabužių prisūtus numerius (mano buvo CE-524). Išleisdavo dirbti be sargybos. Galėjome laisvai nueiti į parduotuvę. Galiausiai lagerius likvidavo, mus išvežė statyti naujo miesto Nikolsko Kazachstano dykumoje.

Naujojoje vietoje radome pastatytus kelis namus, kuriuose mus ir apgyvendino. Patekau į gatvių tiesimo ir komunikacijų įrengimo organizaciją. Dirbome kartu su vyrais, kurie gyveno lageryje už 7 kilometrų. Dirbome be sargybinių, po kurio laiko ir jie apsigyveno būsimame mieste. Vakarykščiai kaliniai jau galėjo išikviesti savo šeimos narius ir kartu gyventi. Sutikau nuo mūsų krašto politinį kalinį Kęstutį Šalčių (1937–1991). Pradėjome draugauti.

Jis jau buvo laisvas, o mane dar išvežė į Balchašo lagerį. Į Lietuvą nieko neišleido, tad susirašinėjome laiškais. Kai jis pranešė, jog yra laisvas ir važiuoja į Lietuvą, nusiminiau. Netrukus paleido ir mane. 1956 metų gegužės 27 dieną jau buvau Lietuvoje. Susitikome su Kęstučiu, nuvažiavome pas jo tėvus. Po trijų dienų padavėme prašymus santuokai. Birželio 10 dieną tapome vyru ir žmona, išvažiavom gyventi į Bagotąją pas jo brolių. Pasirodo, brolienė – mano buvusi bendraklasė. Svainis buvo gimnazijos direktorius, tad ir mes

čia įsikūrėme: tvarte įrengėme amatų klasę, dirbtuves. Su žiedais, padarytais iš penkių kapeikų, nuėjome pas kleboną, kuris mus sutuokė.

Susitarėme su vyru nuvykti į mano šeimos tremties vietas Maklakove, Krasnojarsko krašte. Ten pabuvome du mėnesius, susitikome su vis dar negalinčia į Lietuvą grįžti šeima. Grįždami parsivežėme ligotą močiutę Viktoriją. Ji buvo nebylė, susikalbėjome tik gestais. Grįžusi į Bukonį, ji išėjo iš namų ir dingio be žinios. Sugrįžė iš Sibiro tėveliai gyveno Bukonyse, palaidoti Marijampolės kapinėse.

Apsigyvenome Marijampolėje. Buvau namų šeimininkė, o vyras dirbo statybose. Greitai gimė sūnus. Gyvenome mažame kambarėlyje. Į darbą niekas nerėjo priimti, nes buvome MGB akirytyje. Teko sunkiai dirbti statybose, mūrijau, tinkavau. Užauginome keturis vaikus: Kęstutį, Birutę, Laimutę ir Danutę. Galiausiai baigiau Kauno kooperatinę technikumą, tapau prekių žinove prekybos bazėje Marijampolėje. Dirbau sandėlininke, šioje sferoje išlaikiau iki pensijos.

Atgimimo metu su vyru Kęstučiu Šalčiumi aktyviai įsijungėme į Sąjūdžio veiklą. Dirbau Sąjūdžio skyriaus sekretore. Rinkimų agitaciniu metu buvau politinio kalinio Kęstučio Lakicko patikėtine. Mačiau vis dar iš raudonųjų kolūkių pirmininkų įtakos neišsivaduojantį kaimą. Jiesusigrobė turta, žemę, o dabar dejuojame, kad kaimas išsigimsta...“

**Spaudai paruošė
Stanislovas
ABROMAVIČIUS**

Kai Juodelių kaimas buvo vadinamas partizanišku

Šįmet per pačius rugpjūčio pradžios karščius teko dviračiu pakeliauti po Kalvarijos apylinkes, susipažinti su vienu kitu pokario liudininku, fotografuoti paminklus žuvusiems partizanams, taip pat rinkti istorinę informaciją Lietuvos ypatingajame archyve. Neseniai susidomėjimą šio krašto istorija darsyk paskatino „Suvalkiečio“ lapkričio 21 dienos numeryje publikuoti iš Juodelių kaimo kilusių žmonių atsiminimai bei LPKTS salėje demonstruotas režisieriaus Aleksandro Vitkaus filmas, kuriame kalbinamas buvęs partizanų ryšininkas, politinis kalinys Sigitas Kvietkauskas bei partizanų atminimo puoselėtojas Bronislovas Jungaitis.

Kaip pažymima „Suvalkiečio“ žurnalistės Marijos Burbienės apybraižose, Juodeliai buvo patogi vieta partizanams slėptis patiems bei paslėpti nuo persekiojimo pas gyventojus savo šeimas. Tą patvirtina ir sovietinio saugumo bylų įrašai. Antaislaptas MGB informatorius Vėjas 1949 metais pranešė apie pokalbį su viena Trakėnų gyventoja, kuri esą jam sakiusi, jog „partizanus sunku sumušti, nes jie turi geras slaptavietes. Jei rusai sribai ieško jų Trakėnuose ir Brazave, jie persikelia per Šešupę į Juodelius, o jei ieško Juodeliuose, pereina į Trakėnus ir Braza-va.“ Kita saugumo agentė Genė skundėsi, jog Juodelių gyventojas Juozas Minevičius jai rėžęs: „Kaip gi tu nebijai ateiti į mūsų partizanišką kaimą?“

Saugumo užverbuoti informatoriai, kaip partizanų talkininkus ir jų šeimų globėjus, skūsdavo Juodelių gyventojus Žukauską, Kazlauską, Valenčius, brolius Juozą ir Antaną Minevičius, Juozą ir Vitą Rožaičius, Vitą Žiugždą... Daug nuo sribų teroro kentėjo paprasti žmonės, partizanų rėmėjai. Kaimo gale prie Šešupės gyveno Račylų šeima, taip pat padėdavusi partizanams persikelti per upę. Albina Račylaitė-Bobinienė atsimena, kad jų šeima gyveno sunkiai, vertėsi iš bitininkystės ir žūklės. Anksti mirė Albinos tėvas. Buvo suimta ir išvežta su partizanų Jonu Geležiumi draugavusi sesuo Genovaitė, o šeimai liko auginti jų mažametis sūnelis. Nėgana to, atėję sribai sudegino menką Račylų ūkelį: gyvenamąją trobelę, tvartą ir šalinaitę. Sakė, kai pakursim, tai išeis visa banditų gvardija iš to namelio. Bet niekas neišėjo.

Albina taip prisimena tą siaubo dieną: „Buvo mamutė viena namie, inlindusi in duobę, kur bulvės supiltos. Tai ji

inlindo in tą duobę ir tas bulves skabė. Tai buvo gegužės dvidešimt trečia kiba... Kad šilta buvo... Aš kap mane pašaukė iš tų... Aš Trakėnuos buvau, pastetą, pas Didvalius... Tai atėjo Antanas Žiugždų ir man pasakė: Eik tu namo, ba tavo namų jau nėra... Tai žinau, kad aš parpuoliau te... Ir parėjau, jau tuščia buvo, nei tų sribų, nei tų... Tik pelenų krūvukė. Da trisienio buvo toks likęs kampukas, tai užgesinau.“

Kitas kartas buvo lemtingas Juodelių kaimo gyventojų Kazlauskų šeimai. Tą dieną du sribai, beieškodami pabėgusių Kreivukės kolūkio veršių, užklydo į jų namus tuo metu, kai partizanai po vakarienes kambaryje išsiardę valė ginklus. Tos dienos įvykiai liko Ievos Kazlauskaitės-Puzarienės atmintyje. Ją, tuo metu ketvirtos klasės mokinę, grįžusią iš mokyklos mama išsiuntė ant kalnelio „pilniavoti“ (sergėti). Tačiau netrukus ji išvydo sribus ir parlėkė namo: „Aš atėjau, sakau, jau pas kaimyną, pas Žiugždą sribai atjoja. Ir mama prašė tų vyrų: „Bėkit, vyručiai...“ O te krūmai buvo tada, durpinyčios, viskas... „Nebijok, šeimynikėle, nieko, viskas bus tvarkoj.“ Ir jie nebėgo. Tai tada mama per duris, vaiką ant rankų, ir aš. Ir išlėkė neva gyvulius girdyt, leist iš tvarto. Ir atjojo tie sribai. Sako, kur padėjai Grabauską, kur ratus mausto... Kaimynystoj jis te buvo tas Grabauskas. Mama jiems sako, jokio Grabausko, jokių ratų nėra. Sribai atsakė – nu, tai einam per kambarius patikrit. Tai kap jie pasakė, kad per kambarius patikrit, tai jau žinom, kas laukia mūs. Tai mes tiktai pro tvartą ir bėgti. Tik aš pabėgau, ir tuoj sūviai. Tai aš kritau ir maniau, kad nušovė (juokiasi) iš to išgąščio, nu ką mergšė... Ir paskui, aš da krutu, atsikėliau, vėl in durpinyčią insiverčiau. Va. Vėl mama ištraukė. Ir paskui lėkė pas kaimynus. Padėjo vaiką nešti iki mamos tėviškės. Tie kaimynai, vyrai... O jau buvo dangus šviesus. Vieną sribą ant slankščio nušovė, o kitas pro arkliu ir jis pabėgo... Va. Jį nei nepašovė, nieko. Ir jis atsidūrė Kreivukės balose. Ir išleido raketą.

...Tėvas parvažiavo iš malūno, Kalvarijos. Ir jis užvažiavo ant kiemo, mato, kad jau tie arkliai guli, jau čia jau viskas aišku... Tai da jis nulėkė in kluoną, aptvarkė tą bunkerį te, užkaišiojo viską. Ir atėjo in stubą, ant slankščio žmogus – tai manė, kad mama. Tai jis čiupt už plaukų – kad trumpi plaukai. Tai jis tiesiai pas kaimyną važiuot. Ir važiuodamas: „Va-

jėzau, dievulėliau, vajėzau, dievulėliau...“ O jau apsupta buvo mūs... Manė, kad veža tą sribą pašautą... Tai paskui atlėkė pas kaimynus, labai tėva mušė, būgnelis trūko ausies – šuva draskė, o kitas mušė. Nu ir paskui atvežė mamą jau. Tai mama gerai mokėjo šnekėti. Ir sako: „Tėvai, ką tu čia dabar darai, kad tave ėjo banditai nušaut, ir kiaulės atėjo“. Jau ji susiplanavus viską. Ir paskui jau jo nemušė. Tik išsivežė in sribiją, te laikė visą savaitę uždarytus juos te, paskui paleido“.

Tiedu pas Kazlauskus netikėtai užsukę sribai buvo girti. Kaip prisimena I. Puzarienė, „ablavistai“ (MGB kareiviai) labai stebėjosi, kaip partizanai vieną sribą nušovė, o kitą galėjo paleisti. Nuo partizanų kulku krito abu arkliai, tačiau Kaluškevičius sugebėjo pasprukti. Saugumo archyvuose liko užfiksuota antrojo, žuvusio, sribo pavardė – Nikitinas, ir tikslī įvykio data – 1947 metų lapkričio 17 diena.

Laimei, Kazlauskų kluone, šiene įrengto bunkerio kareiviai tada nerado. Partizanai po kurio laiko dar buvo atėję pas Kazlauskus. Siūlė tėvui eiti pas kitus žmones pasiimti kiaulę, veršį. Bet tėvas nėjo, neėmė: „Išgyvensim, bet neimsim“. „Labai saugojo mus“, – partizanų geruoju prisimena I. Puzarienė. „Visus saugojo...“, – atitaria jos vyras.

Kiek kovotojų buvo užklupta sodyboje, I. Puzarienei sunku atsiminti, gal penki ar septyni. Bet paskui, jos teigimu, jie prisilaukė pas Aleksą, kur netrukus ir žuvo. Saugumiečiams irgi rūpėjo išsiaiškinti, kas nušovė sribą Nikitiną. 1949 metų rugpjūtį informatorius Karklas pranešė iš vietos gyventojų girdėjęs, jog tai padarė partizanai Dagilis ir Karvelis. Tačiau vėliau paimtas gyvas Antanas Sliaužys-Dagilėlis tai neigė, suminėdamas kelis pas Aleksą žuvusius partizanus: Algirdą, Amerikoną ir Grenadierių.

Būdviečiuose pas Aleksą 1948 metų vasario 13 dieną pasienio kariuomenė užklupo devynis Vytauto rinktinės 43 kuopos partizanus, tarp jų – kuopos vadą Algimantą Rutkauską-Miškinį. Žmonės iki šiol skirtingai aiškina šio susidūrimo priežastis, aiškių atsakymų nepateikia ir archyviniai dokumentai. Bent šiek tiek įvykio aplinkybes patikslina pavieniai liudininkų pasakojimai. Gediminas Puzara iš Barauskų kaimo pamena, kad į jų ūkį atjodavęs pasieniečių vyresnysis leitenantas, o gal kapitonas. Tą dieną jis irgi su kareiviu užsukęs ir iškart paklau-

šęs, kur Būdviečių kaimas. Parodžius netoli tespėjo nujoti, iki kaimyno, ir jau prasidėjo susišaudymas. Iki Aleksos sodybos dar buvo likę keturi kilometrai. Matyt, kariuomenė buvo traukiama iš visur.

Tą dieną žuvo septyni partizanai. Vienas – septyniolikmetis Kostas Anza – sužeistas į kaklą ir kitas kūno vietas buvo suimtas gyvas. Pabėgti iš apsuptyties pasisekė tik vadui Algimantui Rutkauskui. Kalvarijoje, Vasario 16-osios gatvėje stovi paminklinis kryželis netoli tos vietos, kur galėjo būti užkasti šie žuvę partizanai. Iš Juodelių kilusi Birutė Minevičiūtė-Bobinienė, kurios kieme ir stovi šis atminimo ženklas, pasakoja, jog vienas partizanas iš kautynių vietos dar atbėgo iki jų sodybos, tačiau buvo pašautas, o jos brolis dar bandė tempti jį į alyvų krūmą, prie kurio jų ūkyje buvo įrengtas bunkeris.

Tuo tarpu I. Puzarienė pamena grįždama iš mokyklos mačiusi bėgantį A. Rutkauską: „Prie kapų jis pabėgęs atlėkė in upelį, atsigėrė da, nusiprausė, ir paskui bėgo tolyn, kad per upę jį pervežtų.“ Nupasakoti smulkiau, pavyzdžiui, ar bėglys buvęs su uniforma, ar ne, dabar jau sunku. „Žinot, vaikai išsigandę... Kulkos ėjo išvien, šaudymai baisiausi“.

Dar kartą MGB kareivių kulkos Juodeliuose pasivijo partizanus 1949 metų spalį, naktį iš 12-osios į 13-ąją. Kaip kitą dieną akte surašė MGB Kalvarijos rajono skyriaus viršininko pavaduotojas majoras Mitronkinas, jaun. seržanto Kuznecovo vadovaujama žvalgybinė paieškos grupė, susidedanti iš 7 žmonių, pirmą valandą nakties Juodelių kaime susidūrė su „banditais“. Užsimezgusiam mūšyje vienas iš jų, Sergijus Ūkelis-Simas, buvo nukautas, kitas, Antanas Sliaužys-Dagilėlis, sužeistas paimtas gyvas. Nepaminėtas dokumente liko grandies vadovas Vytautas Matulevičius-Mindaugas, kuriam pavyko pasislėpti.

Jei tikėtume vėlesniais A. Sliaužio tardymo protokolais, partizanai tą vakarą atkeliavo iš Naujienėlės kaimo pusės. Jie ketino prisijungti prie Albino Bielišio-Kabelio vadovaujamos Kęstučio tėvūnijos kovotojų. Reiktų manyti, kad šią kelionę lėmė V. Matulevičiaus paskyrimas rugsejo pradžioje Kęstučio tėvūnijos vado pavaduotoju.

Kad šie trys kovotojai ketino ilgesniam laikui pasitraukti iš ankstesnių vietų, rodo išlikę įrašai ant nuotraukų, dovanotų partizanei Petronei Lasavickienei-Pašvaistei, bei jos baudžiamosios bylos medžiaga, kurioje apibūdinamas

dainų sąsiuvinis rastas ją suimant. V. Matulevičiaus jai dovanota nuotrauka datuota spalio 7-osios, S. Ūkelio-Simo – spalio 12-osios data. Dovanotas dainų albumas (neišlikęs) taip pat pradedamas Mindaugo, Dagilio ir Saliarono (kitas S. Ūkelio slapyvardis) palinkėjimais prisiminti, datuotais spalio 12-ąja diena.

Atėję į Juodelius partizanai užsuko į krūmus prie Agurkio ūkio, maždaug 300 metrų į pietus nuo jo namo, kur rado šeiminką, verdantį samaną. Paprašytas jis atnešė vatines antklodes ir užtiesalus. Partizanai pasiklojo šieno ir sugulė miegoti. Jie nežinojo, kad vieta yra išduota ir sekama. MGB užverbuoti slapsti informatoriai Skrebulė ir Karklas jau prieš kelias dienas buvo pranešę, kad pastebėjo rytais ir vakarais iš kaimo gyventojų Gražulio ir Agurkio ūkių į netoliese esančio durpyno krūmus vaikstant du tris „banditus“. Į šį rajoną buvo išsiųstos nedavusios rezultatų pasalos (sekretų), o vėliau – karinė paieškos grupė.

Vos užmigusių Dagilėlių pažadino vadas ir liepė ruošti ginklus – netoliese girdėjosi rusų kareivių balsai. Partizanai nušliauzė į skirtingas puses. Rusams pajudėjus į jų pusę, užsimezgė trumpas mūšis, pasibaigęs tragiškai. Partizanas S. Ūkelis žuvo vietoje. A. Sliaužys buvo sunkiai sužeistas ir suimtas gyvas. Po ilgų tardymų jis buvo nuteistas mirties bausme ir sušaudytas. Dviejų savo grandies kovotojų netekęs V. Matulevičius persišaldė besislėpdamas ir netrukus, 1950 metų sausio 5 dieną mirė nuo plaučių uždegimo Trilaukio kaime.

A. Sliaužio suėmimą MGB stengėsi visapusiškai išnaudoti ir davė nurodymą jį užšifruoti panaudojant legendą, esą partizanas nukautas mūšyje. Šie saugumiečių paskleisti gandai, matyt, kurį laiką dar veikė gyventojus. Apgailėdama V. Matulevičiaus mirtį partizanė P. Lasavickienė-Pašvaistė ant vienos nuotraukos, datuotos 1950 metų sausio 7 dieną, užrašė: „Dagilėlis žuvo 1949 m. X-12. Mindaugas mirė 1950 I-5 d.“

Dainų sąsiuvinyje Pašvaistei Mindaugas buvo palikęs įrašą: „Prisimink, kai vaikščiojom kartu kalnais, giriomis ir pievomis. Pievos nuvyv, žolė nužaliuos. Tačiau šiame rūščiame gyvenime daug kas primins tave“ (vertimas iš rusų kalbos). Partizanų kelius šandien mena išlikusios fotografijos ir eilutės popieriuje, paminklai žūties vietose ir gyvųjų atmintis.

Rokas SINKEVIČIUS

Pro memoria

Gruodžio 3 dieną, eidamas 92-uosius metus, mirė Lietuvos vietinės rinktinės karys, partizanas, šaulys, buvęs politinis kalinys, dimisijos kapitonas Alfonsas Malaškevičius.

Gimė Alytaus aps. Miroslovo valsč. Laukinčių k. ūkininkų Antano ir Leokadijos Malaškevičių šeimoje. Baigęs Miroslovo pradinę mokyklą, mokėsi Alytaus gimna-

Alfonsas Malaškevičius
1924–2015

zijoje, vėliau – Alytaus mokytojų seminarijoje. 1944 m. vasario–gegužės mėn. tarnavo Lietuvos vietinėje rinktinėje, Alytaus komendantūros kuopoje. 1945 m. liepą įstojo į Lietuvos partizanų gretas, tapo rezerviniu partizanu Liutauru. Rūgpiūčio pabaigoje pradėjo dirbti Merkinės valsč. Kibyšių pradinės mokyklos mokytoju.

1945 m. spalio 5 d. suimtas, kratos metu rastas ginklas. Kalintas Alytuje, Vilniuje, kaltintas už ryšius su antisovietine nacionalistine organizacija „Lietuvos partizanų sąjunga“, ginklo laikymą ir ginkluotą kovą prieš sovietų valdžią. Nuvestas 10 m. pataisos darbų lagerio, 5 m. atimtos pilietinės teisės, konfiskuotas turtas. Bausmę atliko Archangelsko sr. lageryje Sevželdorlage. Vėliau perkeltas į Irkutsko sr. Ozerlagą. Nuo 1955 m. buvo tremtyje Karagandos sr. Toparo mieste.

1956 m. susituokė su buvu-

sia politine kaline Veronika Kavolynaite (1929–2013). Sulaukė dviejų dukterų: Vidmantės (1957–2015) ir Zitos (g. 1960). 1958 m. vasario mėn. iš tremties išleistas su žmona ir dukra grįžo į Lietuvą.

Lietuvos Aukščiausiasis teismas 1990 m. rugpjūčio 6 d. Alfonsą Malaškevičių reabilitavo. Jam suteiktas kario savanorio statusas.

Aktyviai dalyvavo Lietuvos šaulių sąjungos, Lietuvos vietinės rinktinės karių sąjungos, Atsargos karininkų sąjungos veikloje. Apdovanotas Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių medaliu už nuopelnus kuriant ir stiprinant Lietuvos Respublikos krašto apsaugą.

Karys savanoris Alfonsas Malaškevičius palaidotas Alytaus r. Miroslovo parapijos senosiose kapinėse.

Užjaučiame dukterį Zitą, vaikaičius, artimuosius ir bendražygius.

Gintaras LUČINSKAS

ILSĖKITĖS RAMYBĖJE

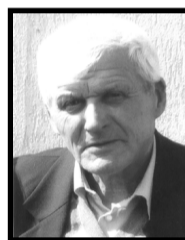
Petras Murmokas
1938–2015

Gimė Panevėžio r. Jačiūnų k. ūkininkų šeimoje. 1948 m. kartu su šeima ištremtas į Buriatijos Mongolijos Zaigrajevo r. Čialutajevo miško medienos paruošimo punktą. 1954 m. vienas grįžo į Lietuvą, apsigyveno pas dėdę Panevėžio r. Bajoriškėlių k. Mokėsi, tarnavo kariuomenėje, baigė Kauno politechnikumą. Nuo 1947 m. apsigyveno Klaipėdoje. Tautodailininkas, medžio drožėjas, tapytojas, nuo 1975 m. surengęs ne vieną autorinę parodą. 2014 m. išleido knygą „Praeitį prisiminus“, gausiai iliustruotą savo darbais.

Palaidotas Klaipėdos Lėbartų kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame žmoną, sūnūs ir artimuosius.

Klaipėdos PKT sąjunga

Stanislovas Mamertas Šutrikas
1935–2015

Gimė Vilkaviškio aps. Teibenių k. ūkininkų šeimoje. 1948 m. ištremtas su šeima į Krasnojarsko kr. Manko r. Balšoj Unguto gyv. Dirbo miško pramonėje vairuotoju. Į Lietuvą grįžo 1958 m. Apsigyveno Teiberiuose. Grįžęs iš kariuomenės, dirbo įmonėje vairuotoju. Vėliau greitosios pagalbos vairuotoju.

Palaidotas senosiose Vilkaviškio kapinėse.

Užjaučiame žmoną, sūnus, seserį su šeimomis.

LPKTS Vilkaviškio filialas

Vytautas Šateika
1930–2015

Gimė Kupiškio r. Subačiaus k. 1949 m. su tėvais ištremtas į Irkutsko sr. Zalario r. Tremtyje kirtu mišką. Į Lietuvą grįžo 1956 m. Apsigyveno Šiauliuose, dirbo pramonės kombinate šaltkalviu. Vėliau, baigęs aukštąjį mokslą, dirbo inžinieriumi mechaniku. Atkūrus Lietuvos nepriklausomybę, tapo veikliu LPKTB nariu, kol leido sveikata, garbingai ėjo skyriaus vėliavos nešėjo pareigas.

Palaidotas Šiaulių r. Ginkūnų kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame žmoną Aldoną ir artimuosius.

LPKTS Šiaulių skyrius

Vladas Varžgalys
1942–2015

Gimė Anykščių r. ūkininkų šeimoje, kurioje užaugo penki broliai ir dvi seserys. 1951 m. šeima buvo ištremta į Tomsko sr. Zacharkovo k. Į Lietuvą grįžo 1956 m., apsigyveno Vilniuje, dirbo ir mokėsi. Įgijo statybininko profesiją. Sukūrė šeimą, užaugino dvi dukteris. Buvo sąžiningas darbuotojas, tapo ilgamečiu įmonės vadovu. Nepriklausomybės atkūrimo laikotarpiu buvo aktyvus Sąjūdžio dalyvis.

Palaidotas Vilniaus Kairėnų kapinėse.

Užjaučiame žmoną, dukteris su šeimomis, brolius ir artimuosius.

Lapėnų šeima

Agota Paškevičiūtė-Stukienė
1931–2015

Gimė Pasvalio r. Gripkelių k. ūkininkų šeimoje. 1948 m. su šeima ištremta į Irkutsko sr. Čeremchovą. Dirbo sunkų darbą šachtose. 1955 m. iškėjo už lietuvio Broniaus Stuko iš Kupiškio. 1959 m. grįžo į Lietuvą, apsigyveno Kupiškio r. Dirbo įvairius darbus. Vėliau persikėlė gyventi į Druskininkus, dirbo tarybiniame ūkyje. Prasidėjus Atgimimui įsiliejo į „Tremtinio“ klubo veiklą. Aktyviai dalyvavo atstatant bunkerius. Daug prisidėjo prie Tremties ir rezistencijos muziejaus įkūrimo.

Palaidota Radnyčios kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame dukterį Jūratę, vaikaičę, gimines ir artimuosius.

LPKTS Druskininkų filialas

Skelbimai

Gruodžio 14 d. (pirmadienį) 15 val. Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos salėje (Laisvės al. 39, Kaunas) minėsime 1918 metų signataro Prano Dovydaičio (g. 1886 m. gruodžio 2 d.) ir 1949 metų signataro Leonardo Grigonio-Užpalio (g. 1905 m. gruodžio 14 d.) gimimo metines.

Renginio globėja Seimo narė V. V. Margevičienė.

Gruodžio 16 d. (trečiadienį) 14 val. LGGRTC Tuskulėnų rimties parko memorialinio komplekso konferencijų salėje (Žirmūnų g. 1 F, Vilnius) įvyks knygos „Sibiro Alma Mater. Žmogus gyvena nesau, o Tėvynei“ sutiktuvės. Galėsite įsigyti „Sibiro Alma Mater“ serijos knygų. Pasiteirauti tel. 8 685 51978.

Gruodžio 16 d. (trečiadienį) 17 val. LPKTS salėje (Laisvės al. 39, Kaunas) įvyks G.K. Chestertono knygos „Rutulys ir kryžius“ pristatymas. Renginyje dalyvaus ir diskutuoti tema „Ar šiandien drįstame kautis už savo vertybes?“ knygos vertėjas į lietuvių kalbą VŠĮ „Bernardinai.lt“ direktorius, žurnalo „Kelionė su Bernardinai.lt“ redaktorius, savaitraščio „Tremtinys“ bendradarbis Andrius Navickas.

Dėl paramos memorialinio paminklo
statybai Kryžkalnyje

Kryžkalnyje kunigo, prelado Alfonso Svarinsko iniciatyva iš paaukotų lėšų pradėtas statyti memorialinis paminklas, skirtas tūkstančių žuvusių partizanų atminimui.

Memorialinio paminklo statybos finansavimu ir statyba rūpinasi Lietuvos laisvės kovos sąjūdis (LLKS). Šiuo metu statybai sukaupta ir panaudota 56 719,54 euro (195 841,23 lito). Darbų užbaigimui reikia dar apie 159 300 eurų (550 031 lito).

Maloniai prašome, pagal jūsų galimybes, finansiškai paremti memorialo statybą. Pinigus galite pervesti į LLKS (Sodų g. 3, LT-35009 Panevėžys, įmonės kodas 290770650) tikslinę sąskaitą Swedbank AB Nr. LT32 7300 0101 0944 8557. Pageidautina nurodyti, ar sutinkate, kad jūsų įmonė ar jūs asmeniškai, kaip memorialo statybos rėmėjai, būtumėte įamžinti memoriale.

Ačiū už jūsų gerumą.

Lietuvos laisvės kovos sąjūdis

Gruodžio 12 d. (šeštadienį) 11 val. Pakruojo kultūros centro mažojoje salėje (Vienybės aikštė 1, 2 aukšte) įvyks LPKTS Pakruojo filialo ataskaitinis rinkiminis susirinkimas – konferencija. Atsineškite nario pažymėjimą, galėsite sumokėti nario mokestį, užsiprenumeruoti „Tremtinį“.

Kviečiame aktyviai dalyvauti.

Gruodžio 19 d. (šeštadienį) 9.30 val. Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos buveinėje įvyks LPKTS valdybos posėdis, **11 val.** – LPKTS tarybos posėdis.

Valdybos ir tarybos narius kviečiame dalyvauti.

Užjaučiame

Mirus Lietuvos vietinės rinktinės kariui, partizanui, šauliui, buvusiam politiniam kaliniui, dimisijos kapitoniui Alfonsui Malaškevičiui, nuoširdžiai užjaučiame dukterį, artimuosius, bendražygius.

LPKTS Alytaus filialas

ISSN 2029-509X

Tremtinys

Leidėjas Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga

www.lpks.lt

Redaktorė Jolita Navickienė
Redakcija: Austėja Žostautaitė, Vesta Milerienė
Maketavo Ignas Navickas

Adresas: Laisvės al. 39, 44309 Kaunas, tel. (8 37) 323 204
el. paštas: tremtinys.redakcija@gmail.com

Įmonės kodas 300032645
Ats. sąsk. Nr. LT18 7044 0600 0425 8365, AB „SEB“ bankas

Spausdino spaustuvė
UAB „Morkūnas ir Ko“,
Draugystės g. 17, Kaunas

2 spaudos lankai
Tiražas 2170 egz.

**Kaina
0,58 euro**

Projektą „Lietuvos Laisvės kovų,
tremties ir tautos netekčių
atspindžiai“ remia

SPAUDOS,
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

Partizanų ryšininkas Bronius Jungaitis

Lapkričio 26 dieną į LPKTS salę sugužėjo būrys žmonių susipažinti su Lietuvos partizanų Tauro apygardos ryšininko ir rėmėjo Broniaus Jungaičio veikla, kovojant už Lietuvos laisvę. Šio partizanų ryšininko pasakojimus, jo gyvenimo tarpinius įamžino Lietuvos kariuomenės rezervo karių asociacijos Kauno skyriaus kūrybinė grupė vaizdo juostoje, kurią ir pristatė renginio metu. LKRKA Kauno skyriaus vadas atsargos kapitonas Vytautas Žymančius išžanginiame pranešime prisiminė tarpukario partizaninių kovas, jų ryžtą kovoti iki paskutinio kraujo lašo už Lietuvos laisvę. Toks ir partizanų ryšininkas Bronius Jungaitis. Pritemus salės šviesoms renginio dalyviai susikaupė filmuotos medžiagos peržiūrai.

Bronius Jungaitis gimė 1929 metais rugsėjo 9 dieną Kalvarijos apskrityje, Liubavo valsčiuje, Bantrimų kaime, tuomet vadinamoje Tremtinių apylinkėje. Broniaus tėvas buvo Lietuvos savanoris. Kai Skaisčių dvaro žemę išdalino savanoriams, tėvas gavo 9 hektarus žemės, įsikūrė, augino šešis vaikus. 1944 metais traukiantis vokiečiams Jungaičiai su savo šeima buvo priversti trauktis į Vakarų. Besitraukdami pasiekė Vigrėlių kaimą. Aplink gūdūs miškai – tokiose vietose slėptis buvo geriausia. Apsigyveno tuščioje vokiečio Binkio sodyboje ant ežero kranto. Vėliau traukėsi Vištyčio link ir apsigyveno Pavištaičiuose Branto ūkyje. Užėjęs vokiečių žandarams tėvą surado besislapstantį, suėmė ir išsivarė darbams į stovyklą. Vėliau persikėlėme iš Pavištyčio miškų į Vigrėlius, nes ten buvo įkurta darbo stovykla. Bronius su mama buvo nuėję į darbo stovyklą ir prašė vokiečių žandarų, kad tėvą paleistų, mainais pasiliktu Bronių už jį dirbti. Kadangi tik tėvas mokėjo vokiečių kalbą ir lietuviams darbininkams vertėjavo, žandarai tėvo neišleido. Artėjo rusų frontas. Praėjus frontui Bronius Jungaitis, dar būdamas paauglys, su bendraamžiais bunkeriuose rasdavo daug ginklų, šaudmenų, kuriuos rinko ir slėpė, galvodami, gal kada prireiks. Frontams praėjus 1944 metais prasidėjo partizaninė veikla. Sustiprėjus jai 1945–1946 metais Liubavo valsčiuje įsikūrė sribų štabas kovai su partizanais. Lietuviai slapstėsi nuo sovietų, kad neimtų į armiją. Jie geriau ėjo į miškus ir stėjo į partizanų gretas. Vieną slėptuvę partizanai įkūrė pas Jun-

gaičių kaimynus Kvietkauskus. Vėliau slėptuvių atsirado ir kitose vietose. B. Jungaitis padėdavo partizanams, rinko informaciją. Taip pat buvo ir tokių lietuvių, kurie ėjo sribauti, nes jiems buvo žadėta, kad neims į armiją. Šiuose kraštuose slapstėsi partizanas Aleksas Keleris-Tigras iš Reketijos kaimo. Jį vadindavo „leimonuku“, nes jis gyveno prie Lenkijos pasienio pas Leimoną. Vėliau Bronius susipažino su Keleriu, jam perdavinėdavo žinias, susidraugavo, sužinojo jo tikrą pavardę. Aleksas Keleris su grupe partizanų ne kartą kirto sieną į Vakarų, vedinas partizano Juozo Lukšos-Daumanto. 1945 metais Bronius Jungaitis davė partizaninę priesaiką. Tų pačių metų birželį, per Sekmines, Bronius gamino sprogdinimo įtaisą ir jis sprogo rankose. B. Jungaitis neteko plaštakos ir tapo invalidu. Gydėsi Kalvarijos ligoninėje. Grįžęs iš ligoninės tęsė savo draugystę su partizanais.

Kai kaimynų išduotas partizanas Keleris-Tigras buvo suimtas ir nuvežtas į Liubavo valsčių, žinias B. Jungaitis perdavinėdavo partizanui Rutkauskui-Sakalui. Partizanas Rutkauskas 1952 metų gegužės 21 dieną buvo išduotas ir suimtas, o lapkričio 26 dieną sušaudytas Butyrkų kalėjime Maskvoje. Jį išdavė užverbuotas partizanas Bieliūnas Valeras-Kabelis. Jungaičiai draugavo su Skaisčių kaime gyvenančiais Kvietkauskais. Po partizano Kelerio suėmimo suėmė ir išvežė į Sibirą Sigitą Kvietkauską. Bronius Jungaitis buvo atvežtas dalyvauti kaip liudytojas Kvietkauskų šeimos ištrėmimo ir matė, kaip sribai plėšė, niokojo, draskė jų ūkį.

Liubavo valsčiuje buvo įrengtas partizanų bunkeris pavadinimu „Pelių karalystė“ ir 1947 metais iš čia partizanai ėjo į Vakarų ir grįžo atgal. 1948 metų vasario 13 dieną buvo numatytas dviejų partizanų grupių susitikimas pas Antaną Aleksą Būdviečiuose. Viena grupė – Bieliūno, o kita Rutkausko-Miškinio. Turėjo dalyvauti apie 18 partizanų. Tačiau partizanai buvo išduoti. Po susišaudymo iš devynių partizanų liko gyvi tik du: Algis Rutkauskas ir Kostas Anza. Partizanų susitikimą išdavė Antanas Aleksa, bendradarbiavęs su Kalvarijos saugumo viršininku Ūsu. Albinas Bieliūnas Valeras-Kabelis, buvęs partizanų būrio vadas, 1952 metais užverbuotas saugumo, sekė partizanų ir juos išdavė.

Po 1952 metų Bronius su žmona Brone slapta rinko medžiagą apie Kalvarijos krašto partizaninę veiklą, jų žūtis aplinkybes, partizanų likimus. Atkūrus Lietuvos nepriklausomybę Bronius su žmona ypač aktyviai įsijungė į partizaninės kovos istorijos išsaugojimo veiklą. Gavęs vietinės valdžios leidimą bei reikiamą pagalbą Bronius rinko partizanų palaikus iš jų žūtis ir užkasimo vietų, laikė juos Kalvarijos ligoninės morgo patalpose. Tačiau pasigirdus komunistuojančių žmonių apkalboms, neva Jungaitis laiko „banditų kaulus“ ir iškilus grėsmei juos prarasti, Bronius pasitaręs su žmona palaikus parsivežė ir laikė savo sodyboje. Iš viso buvo surasti ir iškasti 45 Kalvarijos krašte žuvusių partizanų palaikai. Gavus Kalvarijos mero Alfonso Darskevičiaus leidimą ir vietą, kapinėse buvo pastatytas paminklas partizanams, o jų kaulėliai su karstais garbingai palaidoti bendrame kape. Šalia paminklo ant memorialo iškaltos 124 Kalvarijos apylinkių partizanų pavardės. Per Lietuvos nepriklausomybės laikotarpį Bronius Jungaitis yra organizavęs apie 30 paminklų pastatymą, skirtų partizanams, prisidėdamas asmeninėmis lėšomis.

Tai vienas iš Lietuvos kariuomenės rezervo karių asociacijos Kauno skyriaus projekto „Lietuvos partizanų gyvosios istorijos sklaida. I ciklas“ siužetų apie partizanų ryšininkus, jų rėmėjus. Ši istorinė medžiaga, užfiksuota vaizdo juostoje, išliks ateities kartoms.

Gintautas TAMULAITIS

Stiprybė

(atkelta iš 1 psl.)

Dabar, kai dangų temdo rudens daržana, o mūsų šalies gyvenimą – valdančiųjų savivalė, paguodos ieškome praejusių dienų prisiminimuose.

Prisiminimai skirtingi. Vieni vertiname, ką padarė kiti, kiti – ką padariau aš. Ar parodžiau savo kraštui, likimo draugams tinkamą dėmesį, ar pabuvau drauge su ieškančiais moralinės paramos ir siekiančiais laimės žiburėlio mūsų visų labui.

Adventas. Laukiame Kristaus gimimo šventės – šventų Kalėdų. Dėkokieme Dievui už teisę švęsti be grandinių sielai ir rankoms. Prašykime, kad neišblėstų pagarba už jos laisvę kovojusiųjų atminimui. Nepamirškime tautos himno priesako: „Iš praeities tavo sūnūs, te stiprybę semia“. Tik neišsemkime stiprybės šaltinio, o kaip sakė Vilius Bražėnas, „papildykime jį savo darbais...“ Ne visiems mūsų gražioje šalyje patinka patrioto žodžiai, kai kas norėtų, kad praeities šaltinyje nė lašo stiprybės neliktų, tik visų sekretorių užmaišyta košė, daranti gėdą tautai. Netruksta tos košės mėgėjų tarp valdžios vyrų, besistengiančių pagerbti bet ką, tik ne prof. Vytautą Landsbergį „Laisvės“ premija.

Būkime tvirti ir kantrūs. Istorija atrinks grūdus nuo pelų, iš kurių pakils želmenys – mūsų tautos gyvenimės jėgos, o pelai sutrūnys, kaip supuvo visa jų numylėta komunistinė ideologija.

Algirdas BLAZYS